

PRAWO AUTORSKIE W DZIAŁALNOŚCI MŚP

Katarzyna Prędoła

Data nagrania – 18.07.2025

Rozmowa z ekspertem jest realizowana przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, w ramach projektu Centrum Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw.

Plan prezentacji:

1. Dlaczego prawo autorskie jest ważne dla MŚP?
2. Podstawy prawa autorskiego.
3. Prawo autorskie a Internet.
4. Ochrona własnych utworów.
5. Naruszenie prawa autorskiego.
6. Utwory pracownicze.
7. Współpraca z freelancerami.
8. Aspekty międzynarodowe.
9. Dotacje SME Fund.
10. Checklista i podsumowanie.

Rozdział 1

Dlaczego prawo autorskie jest ważne dla MŚP?

Prawa autorskie są wszędzie, bez względu na wielkość firmy.

Składnikami każdego biznesu, które mogą być objęte ochroną prawno-autorską są:

- Nazwa i logo firmy lub/oraz produktu;
- Opisy i zdjęcia produktów, opakowania, instrukcje ich użycia;
- Wpisy na profilach społecznościowych – teksty, rolki, wideo i zdjęcia;
- Firmowa strona www – layout, teksty, fotografie, grafiki, wideo, dźwięki, układ i kolorystyka;
- Programy komputerowe – kody źródłowy i maszynowy, bazy danych, graficzne interfejsy użytkownika;
- Blog – artykuły, zdjęcia, wykresy, zestawienia;
- Dokumentacja firmowa – plany, rysunki techniczne, opisy procesów, regulaminy konkursów i sklepów.

Nieznajomość zasad prawa autorskiego może prowadzić do nieświadomego łamania cudzych praw autorskich, a w konsekwencji może doprowadzić do długoletnich i kosztownych sporów sądowych, grożących odszkodowaniem oraz utratą reputacji firmy.

Rozdział 2

Podstawy prawa autorskiego

Czym są prawa autorskie?

Prawa autorskie to zespół przepisów, które chronią utwory i ich twórców. W Polsce prawa autorskie reguluje ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych z dnia 4 lutego 1994 roku.

Czym jest utwór?

Utwór to każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia.

Kluczowym elementem definicji utworu jest jego oryginalność oraz twórczość, co oznacza, że musi być wynikiem indywidualnej pracy **człowieka**.

Przykłady utworów

- Logo składające się kilku różnych barwnych elementów, tworzących unikalną kompozycję.
- Obrazkowa, barwna instrukcja opisująca zasady gry w planszówkę.
- Rolka na Instagramie składająca się z własnego wideo oraz tekstów.
- Materiały szkoleniowe.

Co nie jest chronione prawem autorskim?

Nie są chronione akty normatywne lub ich urzędowe projekty, urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole, opublikowane opisy patentowe lub ochronne, proste informacje prasowe.

Także, nie są objęte ochroną **odkrycia, idee, pomysły, procedury, metody i zasady działania oraz koncepcje matematyczne – jako takie**. Dopiero gdy zostaną uzewnętrznione w formie utworu, ochronie podlega to konkretne uzewnętrznienie.

Przykład:

Sam pomysł na aplikację na telefon nie będzie chroniony. Dopiero gdy aplikacja powstanie, ochronie będą podlegały jej twórcze elementy, np. kod źródłowy, interfejs, logo i grafiki, opisy, instrukcja użytkowania i inne.

PRAWA AUTORSKIE

Prawa autorskie **majątkowe**

to prawo do korzystania z utworu, rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu.

Prawa autorskie **osobiste**

są niezbywalne, nieograniczone w czasie oraz mają chronić związek twórcy z jego dziełem, ponieważ są z nim bezpośrednio związane.

Prawa autorskie osobiste to:

- prawo do autorstwa utworu,
- prawo do oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania go anonimowo,
- prawo do nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania,
- prawo do decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności,
- prawo do nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.

Automatyczna ochrona

W Polsce i na świecie utwór jest chroniony automatycznie od momentu jego ustalenia. Utwór nie wymaga rejestracji, ani stosowania oznaczania ©, aby powstały do niego prawa autorskie.

Można zarejestrować prawa autorskie, przykładowo w USA i w Chinach – w tych krajach działają oddzielne, nieobowiązkowe rejestry praw autorskich. Nie jest to jednak konieczne.

Czas trwania praw autorskich

Wedle polskiego prawa, prawa autorskie osobiste są nieograniczone w czasie. Natomiast prawa autorskie majątkowe, z reguły gasną z upływem 70 lat od śmierci twórcy lub ostatniego współtwórcy.

Ważne!

Jeśli chcesz korzystać z cudzych utworów w swojej działalności biznesowej, musisz **nabyć do nich odpowiednie autorskie prawa majątkowe lub licencję**. Jeśli będziesz korzystał z cudzych praw bez odpowiedniej umowy, dopuścisz się naruszenia praw twórcy.

Jednocześnie, tworząc własne treści dla swojego biznesu, powinieneś **dbać o posiadanie do nich praw majątkowych** (np. przez odpowiednie umowy z pracownikami bądź firmami zewnętrznymi).

Szanuj prawa osobiste twórców np. poprzez wskazanie autora gdy jest to wymagane lub unikanie zmian w cudzym utworze bez zgody twórcy.

Pola eksploatacji

Pola eksploatacji to sposoby wykorzystywania utworu (np. druk, publikacja w Internecie, lub konkretniej - w mediach społecznościowych). Przy przenoszeniu praw lub udzielaniu licencji konieczne jest wymienienie pól eksploatacji, czyli tego w jaki sposób zamierzasz korzystać z utworu

Wynagrodzenie dla twórcy

Twórcy co do zasady przysługuje prawo do wynagrodzenia za korzystanie z utworu. Przy czym, jeśli strony tak uzgodnią, przeniesienie praw lub udzielenie licencji może być nieodpłatne. Nieodpłatność często stosuje się w umowach z freelancerami, tworzącymi treści. Wówczas otrzymują oni wynagrodzenie za stworzenie zamówionych grafik, zdjęć czy tekstów, a prawa autorskie majątkowe przenoszą nieodpłatnie.

Rozdział 3

Prawo autorskie a Internet.

Dostępność treści w Internecie

Internet umożliwia błyskawiczne kopiowanie i rozpowszechnianie treści. Dla firm oznacza to z jednej strony szeroki zasięg dla własnych materiałów, ale z drugiej – ryzyko, że ktoś skopiuje teksty ze strony firmy, grafiki produktowe czy inne treści bez pytania, a następnie wykorzysta je do własnych celów biznesowych.

Korzystanie z cudzych utworów

Wciąż powszechne jest korzystanie z obrazków znalezionych w wynikach wyszukiwarek, fotografii produktowych, artykułów z cudzych blogów czy muzyki w filmikach. To błąd, zwłaszcza dla firm.

Uwaga: **to, że coś jest dostępne w sieci, nie oznacza, że wolno tego dowolnie użyć.** Treści dostępne w Internecie podlegają prawu autorskiemu tak samo, jak treści istniejące offline.

Dozwolony użytek

Zgodnie z polską ustawą, można korzystać z utworów w granicach dozwolonego użytku pod warunkiem wymienienia imienia i nazwiska twórcy oraz źródła. Podanie twórcy i źródła powinno uwzględniać istniejące możliwości.

Z reguły, nie ma możliwości korzystania z utworów w ramach instytucji dozwolonego użytku dla celów zarobkowych.

Prawo cytatu – możliwość przytaczania urywków utworów, utworów planistycznych, utworów fotograficznych lub drobnych utworów w całości, np. w artykule blogowym na stronie firmowej.

Prawo panoramy – możliwość zrobienia zdjęcia, np. pomnikowi miejskiemu i wykorzystanie go na swojej stronie firmowej.

Udostępnianie a kopiowanie treści

W social media często udostępniamy cudze treści (np. link do artykułu, share posta) – to zwykle legalne, gdyż platformy i autorzy dają taką możliwość (implikowana zgoda na udostępnianie linku). Jednak kopiowanie treści i wklejanie ich jako własnych postów jest zabronione. Może to zostać uznane za przywłaszczenie sobie cudzego utworu, co jest karalne. Dlatego zawsze lepiej podać link lub użyć opcji „udostępnij”, niż kopiować cudzą treść.

User-generated content.

Jeśli firma prowadzi np. forum lub serwis, gdzie użytkownicy publikują treści, należy pamiętać o prawach autorskich użytkowników, bowiem to oni są autorami swoich postów. Warto sporządzić dla takiego serwisu regulamin, w którym uzyskamy licencję na publikację takich treści oraz wyraźnie zabronimy dodawania materiałów naruszających cudze prawa.

AI-generated content

Obecnie brakuje regulacji prawnych, które by jednoznacznie rozstrzygnęły, czy wytwory generowane przez AI są chronione prawem autorskim. Przyjmuje się jednak, iż **jeśli dana treść będzie wytworem jedynie AI, w ogóle nie będzie podlegała ochronie autorskiej**, bowiem tylko człowiek może być twórcą utworu. W konsekwencji, każdy taki wytwór AI będzie należał do domeny publicznej i każdy będzie mógł z niego swobodnie korzystać.

Jednakże, należy pamiętać, iż AI tworząc treści często posiłkuje się cudzymi utworami, znalezionymi w Internecie. Przed użyciem wytworu AI w swojej działalności, warto zatem sprawdzić czy wytwór ten nie narusza cudzych praw, w szczególności praw autorskich oraz praw do zarejestrowanych znaków towarowych i wzorów przemysłowych.

Rozdział 4

Ochrona własnych utworów.

Oznaczanie i widoczność praw

Umieszczenie informacji o prawach autorskich przy publikowanych treściach jest podstawowym krokiem w kierunku ochrony.

Wyrażenie „Copyright”, „Wszelkie prawa zastrzeżone” lub umieszczenie symbolu „©” wraz z rokiem publikacji i nazwiskiem autora stanowi jasne oznaczenie, że dane treści są chronione. Choć ochrona działa nawet bez tego, takie oznaczenia przypominają o prawach i odstraszą potencjalnych naruszcycieli.

Warto także zastosować znaki wodne na zdjęciach produktowych, czy odpowiednie zapisy w dokumentacji firmowej, jak np. w regulaminie sklepu.

Rejestracja utworu

Chociaż prawo autorskie działa automatycznie i nie jest wymagana rejestracja utworu, warto rozważyć dodatkowe kroki, chroniące unikatowe treści.

Należy bowiem pamiętać, że szereg utworów prawa autorskiego może być także chroniona jako znaki towarowe, czy też wzory przemysłowe. Dzięki rejestracji utworu jako znak towarowy lub wzór, jego ochrona jest dodatkowo wzmocniona.

Można także zarejestrować swój utwór w organizacjach zarządzania prawami autorskimi (np. ZAiKS w Polsce) lub w zagranicznym urzędzie ds. praw autorskich, prowadzącym oficjalne rejestry utworów, np. w USA, Chinach, Kanadzie, czy Japoni.

Zabezpieczenia techniczne.

Zastosowanie wspomnianych już znaków wodnych na zdjęciach i e-bookach, czy ograniczenia w kopiowaniu tekstu (np. blokada funkcji „kopiuj-wklej”) może skutecznie utrudnić nieautoryzowane korzystanie z treści.

Warto również rozważyć publikację tylko fragmentów szczególnie cennych materiałów i udostępnianie ich pełnej treści np. po rejestracji (utrudnia to masowe kopiowanie).

Monitorowanie naruszeń

Aby w pełni chronić aktywa intelektualne firmy, warto regularnie monitorować działania konkurencji, m.in. poprzez badania treści w Internecie oraz monitoring baz danych Urzędów Patentowych.

Można zastosować wyszukiwanie fragmentów tekstu w Google, aby sprawdzić czy ktoś skopiował opis produktu, wyszukiwanie grafiką dla zdjęć i grafik, czy użyć alertów Google.

Dodatkowo, aby mieć pewność, że dany utwór nie został zgłoszony przez nieuczciwego konkurenta jako znak towarowy bądź wzór przemysłowy, warto na bieżąco badać bazy danych polskiego i unijnego Urzędu Patentowego.

Im wcześniej naruszenie zostanie wykryte, tym łatwiej z nim walczyć.

Reagowanie na kradzież treści

Jeśli okaże się, że ktoś bezprawnie skopiował cudzy utwór, jego właściciel powinien zareagować jak najszybciej!

Co należy zrobić w takim przypadku?

- 1) Zbierz dowody (zrzuty ekranu, linki, daty, korespondencję, opinię).
- 2) Wyślij do naruszydciela wezwanie do zaprzestania naruszeń – grzeczne, ale stanowcze pismo/e-mail z wezwaniem do usunięcia treści i opisem naruszenia praw.
- 3) W sytuacji gdy naruszydciel wykorzystuje cudze treści np. na platformie społecznościowej albo sprzedażowej, warto także zgłosić naruszenie platformie.
- 4) Jeśli to nie pomoże – należy rozważyć dalsze kroki prawne, jak choćby wniosek informacyjny, pozew o zaniechanie i ew. odszkodowanie.

Rozdział 5

Naruszenie prawa autorskiego.

Konsekwencji naruszenia cudzego prawa autorskiego majątkowego

Uprawniony, którego autorskie prawa majątkowe zostały naruszone, może żądać od osoby, która naruszyła te prawa m.in. :

- 1) zaniechania naruszania;
- 2) usunięcia skutków naruszenia;
- 3) naprawienia wyrządzonej szkody na zasadach ogólnych albo poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej dwukrotności stosownego wynagrodzenia, które w chwili jego dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z utworu;
- 4) wydania uzyskanych korzyści;
- 5) złożenia jednokrotnego albo wielokrotnego ogłoszenia w prasie oświadczenia o odpowiedniej treści i formie lub podania do publicznej wiadomości części albo całości orzeczenia sądu wydanego w rozpatrywanej sprawie, w sposób i w zakresie określonym przez sąd;
- 6) wycofania z obrotu, a nawet zniszczenia bezprawnie wytworzonych przedmiotów oraz środków i materiałów użytych do ich wytworzenia.

Konsekwencje naruszenia cudzego prawa autorskiego osobistego

Twórca, którego autorskie prawa osobiste zostały zagrożone cudzym działaniem, może żądać **zaniechania** tego działania.

W razie dokonanego naruszenia może także żądać, aby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do **usunięcia jego skutków**, w szczególności aby złożyła publiczne oświadczenie o odpowiedniej treści i formie, np. przeprosiny w prasie.

Jeżeli naruszenie było zawinione, sąd może przyznać twórcy odpowiednią **sumę pieniężną** tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę lub - na żądanie twórcy - zobowiązać sprawcę, aby uiścić odpowiednią **sumę pieniężną na wskazany przez twórcę cel społeczny**.

Odpowiedzialność karna za naruszenie praw autorskich

W polskim prawie naruszenie praw autorskich może być traktowane nie tylko jako naruszenie cywilne, ale również jako **czyn zabroniony pod groźbą kary**. Czynami zabronionymi są m.in.:

- przywłaszczenie sobie autorstwa lub wprowadzanie w błąd co do autorstwa (plagiat),
- rozpowszechnianie cudzych utworów bez podania autora,
- bezprawne udostępnianie (np. publikacja na stronie, mediach społecznościowych, mailowo),
- utrwalanie lub zwielokrotnianie cudzych utworów (np. kopiowanie zdjęć, tekstów, filmów),
- handel nielegalnymi kopiami (kupno, sprzedaż, ukrywanie pirackich materiałów),
- wytwarzanie, sprzedaż lub posiadanie urządzeń służących do łamania zabezpieczeń technicznych,
- utrudnianie lub uniemożliwianie kontroli korzystania z utworu lub odmowa udzielenia wymaganych informacji.

Za dopuszczenie się powyższych czynów może grozić grzywna, kara ograniczenia wolności, kara pozbawienia wolności oraz przepadek przedmiotów pochodzących z przestępstwa – nawet jeśli nie należą one do sprawcy.

Co robić, gdy otrzymamy zarzut naruszenia prawa autorskiego do cudzego utworu?

1. Należy najpierw ustalić czy rzeczywiście mogło dojść do naruszenia cudzego prawa.
2. Jeśli tak, konieczne jest jak najszybsze usunięcie treści, wobec których pojawił się zarzut naruszenia.
3. W zależności od sytuacji, warto porozumieć się z właścicielem skopiowanego utworu, tak aby zakończyć spór polubownie, bez udziału sądu.
4. Jeśli jednak okoliczności wskazują, że nie doszło do naruszenia cudzych praw autorskich, warto skonsultować się z doświadczonym prawnikiem, który oceni sytuację i podpowie jak należy dalej postępować.

Bez względu na to, czy wstępna ocena zarzutu wskazuje, że doszło do naruszenia cudzych praw, czy też nie, warto podjąć działania mające na celu ugodowe zakończenie sporu.

Przykłady naruszenia prawa autorskiego w Internecie

Scenariusz 1

Firma MŚP prowadzi blog ekspercki. Pracownik, chcąc szybko dodać artykuł, skopiował cały tekst z bloga innej firmy i opublikował jako własny wpis (ewentualnie lekko zmieniając parę zdań). Po pewnym czasie oryginalny autor odkrywa kopię.

Przykłady naruszenia prawa autorskiego w Internecie

Scenariusz 1 – Ocena prawna

Doszło do naruszenia praw autorskich oryginalnego autora – skopiowano chroniony utwór bez jego zgody. Nie mieści się to w prawie cytatu, gdyż tekst został przejęty w całości.

Autor (lub firma autora) może żądać usunięcia artykułu i dochodzić odszkodowania. W Polsce uprawniony może żądać od naruszcyciela m.in. naprawienia szkody na zasadach ogólnych albo wynagrodzenia w podwójnej wysokości należnej licencji za bezprawne korzystanie.

W skrajnym przypadku naruszenie może rodzić odpowiedzialność karną (gdy sprawca działał umyślnie, grożą grzywny a nawet pozbawienie wolności).

Przykłady naruszenia prawa autorskiego w Internecie

Scenariusz 2

Firma MŚP jest producentem i sprzedawcą produktów szkolnych i piśmiennych. Większą częścią asortymentu są produkty pod własną marką. Produkty te są sprzedawane głównie za pośrednictwem strony internetowej firmy. W ramach swej działalności, firma prowadzi także hurtową sprzedaż swoich produktów na rzecz innych sprzedawców detalicznych.

Zdjęcia, opisy oraz wizualizacje produktów znajdujących się w ofercie firmy są przygotowywane przez zewnętrzny podmiot na zamówienie. Podstawą wykonania dzieł przez ich autora jest umowa o dzieło, przenosząca jednocześnie na firmę autorskie prawa majątkowe.

Firma odkryła, iż jeden z jej kontrahentów, który nabywa od niej produkty, skopiował zdjęcia produktów i opisy bezpośrednio ze strony firmy bez jej wiedzy i pozwolenia.

Przykłady naruszenia prawa autorskiego w Internecie

Scenariusz 2 – Ocena prawna

Kontrahent, kopiując zdjęcia i opisy bez zezwolenia, narusza wyłączne prawa autorskie firmy i dopuszcza się czynu nieuczciwej konkurencji. Firma może dochodzić zarówno roszczeń majątkowych (odszkodowanie, wydanie korzyści), jak i niemajątkowych (zaniechanie, przeprosiny), a w razie potrzeby skorzystać z instrumentów karnych.

Kluczowe będzie szybkie zabezpieczenie dowodów, próba polubownego rozwiązania, a w dłuższej perspektywie – doprecyzowanie klauzul licencyjnych w umowach B2B.

Musisz to wiedzieć!

Nigdy nie kopiuj cudzych treści bez pozwolenia ich twórców/właścicieli.

Zamiast tego twórz oryginalne treści lub zlecaj je legalnie (z nabyciem praw). Jeśli potrzebujesz czyjegoś artykułu – zapytaj o licencję lub zacytuj krótki fragment z podaniem źródła.

Wprowadź w firmie procedurę weryfikacji treści, aby uniknąć naruszenia cudzych praw.

Rozdział 6

Utwory pracownicze.

Co to są utwory pracownicze?

Gdy pracownik stworzy utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy (czyli w ramach swoich zadań służbowych, określonych np. w umowie o pracę), pracodawca nabywa automatycznie autorskie prawa majątkowe do tego utworu z chwilą jego przyjęcia, w granicach wynikających z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron – o ile ustawa lub umowa o pracę nie stanowią inaczej.

Przykład: Grafik, zatrudniony w firmie na umowę o pracę, zaprojektował ulotkę firmową. Firma (pracodawca) nabywa prawa majątkowe do ulotki, bo jej przygotowanie było w zakresie jego obowiązków pracowniczych.

Utworem pracowniczym **nie** jest utwór powstały na podstawie umowy o dzieło, umowy zlecenia, ani stworzony w ramach konkursu.

Zakres nabycia autorskich praw majątkowych przez pracodawcę

Rekomendowane byłoby wskazanie w umowie o pracę zakresu nabycia autorskich praw majątkowych do utworu pracowniczego. Jeśli jednak w umowie takiego zapisu nie ma, zakres ten należy ocenić uwzględniając m.in. następujące okoliczności:

- Zakres działalności pracodawcy (sposób wykorzystania utworu jest z reguły zależy od profilu działalności pracodawcy)
- Przeznaczenie i charakter utworu
- Rodzaj i specyfikę wykonywanej przez pracownika pracy
- Zakres obowiązków pracowniczych powierzonych pracownikowi

Prawa osobiste pracownika

Nawet gdy firma pracodawca nabywa prawa autorskie majątkowe, pracownik-twórca zachowuje prawa osobiste.

Pracodawca musi więc respektować autorstwo – np. może opublikować utwór z nazwiskiem pracownika-twórcy (chyba że twórca będzie chciał pozostać anonimowy) i nie wolno bez uzgodnienia z pracownikiem zmieniać utworu.

Wykonywanie praw autorskich osobistych przez pracownika może być uciążliwe dla pracodawcy, dlatego w praktyce często w umowach pracowniczych dodaje się zapis, że pracownik zgadza się nie wykonywać swoich praw osobistych w ogóle lub w sposób utrudniający korzystanie z utworu przez pracodawcę.

Przyjęcie utworu przez pracodawcę

Z chwilą przyjęcia utworu pracodawca:

- nabywa autorskie prawa majątkowe w granicach wynikających z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron,
- jest zobowiązany wobec twórcy do rozpowszechnienia utworu,
- nabywa własność przedmiotu, na którym utwór utrwalono.

Dla bezpieczeństwa, firmy powinny formalizować odbiór rezultatów pracy twórczej pracownika (np. zatwierdzenie projektu, raportu).

Jeżeli pracodawca nie wykorzysta utworu pracowniczego w określonym czasie, prawa mogą powrócić do pracownika – ustawa przewiduje taką możliwość (domyślnie 2 lata od oddania, jeśli umowa nie stanowi inaczej).

Kiedy pracodawca nie ma praw do utworów pracowniczych?

Jeśli pracownik stworzył jakąś treść, ale stworzenie jej nie było w jego obowiązkach pracowniczych, pracodawca nie nabywa praw do takiego utworu.

Nie ma przy tym znaczenia to, że pracownik posłużył się materiałami lub urządzeniami należącymi do pracodawcy, ani to, że utwór powstał w czasie pracy, czy nawet to, że pracodawca sfinansował pracę twórczą pracownika.

Przykład: Sprzątaczką, zatrudnioną na umowę o pracę, w czasie nocnego sprzątnięcia biura, podchodzi do tablicy z projektami logo przygotowywanymi przez pracowników kreatywnych i rysuje obok swoją wersję, różną od wersji pracowników kreatywnych. Prawa autorskie majątkowe do tego logo, pozostają przy sprzątaczkę. Jeśli jej pracodawca chciałby użyć tego logo w swojej działalności, musi nabyć od niej prawa autorskie majątkowe lub licencję.

Polityka firmy

Firmy powinny mieć klauzule w umowach o pracę dotyczące praw autorskich.

Warto określić, że rezultaty pracy twórczej pracownika należą do pracodawcy oraz wskazać w jakim zakresie.

W zależności od potrzeb firmy, warto także rozważyć wprowadzenie zapisu zobowiązującego pracownika do współpracy przy ewentualnej rejestracji praw (np. pomocy przy zgłoszeniu wynalazku, wzoru użytkowego, czy przemysłowego).

Jeśli pracownik tworzy coś pobocznie, co firma chce użyć – warto jak najszybciej zawrzeć umowę (np. aneks) przekazującą prawa lub dającą licencję firmie.

Rozdział 7

Współpraca z zewnętrznymi firmami.

Zasada: Twórca jest właścicielem wszystkich praw autorskich

Gdy zleca się wykonanie utworu podmiotowi zewnętrznemu (np. freelancerowi lub agencji marketingowej), twórca z zasady zachowuje prawa autorskie, chyba że umowa nie stanowi inaczej.

Samo zamówienie treści kreatywnych i zapłacenie za ich stworzenie nie daje zamawiającemu autorskich praw majątkowych. Zamawiający nabywa jedynie licencję niewyłączną do korzystania z zamówionego utworu w swojej działalności i nie jest jego wyłącznym dysponentem.

Jeśli nie zadbasz o pisemne przeniesienie praw lub odpowiednią licencję, możesz nie mieć prawa np. do modyfikowania zamówionego utworu, dowolnego używania go w Internecie, czy zgłaszania jako znak towarowy.

Umowa to podstawa

Zawsze należy zawierać umowę **pisemną** ze zleceniobiorcą, w której strony ustalają, co się dzieje z prawami do utworu. Są dwie opcje:

- **Przeniesienie autorskich praw majątkowych** – najlepiej w formie umowy o przeniesienie praw autorskich majątkowych, gdzie twórca (zleceniobiorca) przekazuje zleceniodawcy prawa na określonych polach eksploatacji (np. Internet, druk, telewizja). Po przeniesieniu praw, zleceniobiorca już nie będzie mógł sprzedać tego samego utworu innej firmie.
- **Licencja** – twórca może udzielić zleceniodawcy licencji (wyłącznej lub niewyłącznej) na korzystanie z utworu. Licencja wyłączna zbliżona jest do przeniesienia praw, ale często na określony czas i terytorium. Licencja niewyłączna oznacza, że twórca może utwór licencjonować też innym podmiotom.

Umowa to podstawa

W polskim prawie umowa o przeniesienie praw i licencja wyłączna wymagają formy pisemnej lub elektronicznej z kwalifikowanym podpisem. Podpis z profilu zaufanego ePUAP nie nadaje się do tego typu umów.

Co musi znajdować się w umowie:

- Wskazanie stron umowy.
- Wskazanie przenoszonych utworów (można przenieść prawa tylko do utworów już istniejących).
- Pola eksploatacji.
- Wynagrodzenie dla twórcy (w umowie można wskazać, że przeniesienie praw lub licencja są nieodpłatne).
- Czas trwania licencji, wskazanie czy jest wyłączna, czy nie.

Przykład

Scenariusz: Nowa firma zleciła freelancerowi (grafikowi) zaprojektowanie logo. Ustalono mailowo cenę i ogólny pomysł, grafik przesłał logo i otrzymał zapłatę. Firma zaczęła używać logo na stronie i materiałach. Po roku grafik zauważył, że firma odnosi sukcesy, i zażądał dodatkowej opłaty, grożąc, że inaczej cofnie zgodę na używanie logo. Firma odkryła, że nie podpisano żadnej umowy dotyczącej praw autorskich do logo.

Ocena prawna: Brak pisemnej umowy oznacza, że firma nie nabyła formalnie autorskich praw majątkowych do logo. Freelancer jako twórca nadal jest właścicielem praw. Firma ma co najwyżej domniemaną licencję niewyłączną na użycie logo w zakresie wynikającym z celu umowy (logo dla firmy) – ale licencja taka może być wąska i niepewna.

Grafik może cofnąć licencję (zwłaszcza jeśli była dorozumiana, niepisemna). Może też żądać dodatkowego wynagrodzenia, jeśli uzna, że obecne wykorzystanie przekracza to, na co się zgodził. W skrajnym przypadku może wnieść pozew o zaprzestanie używania logo przez firmę.

Rozdział 8

Aspekty międzynarodowe.

Globalna ochrona utworów prawa autorskiego

Dzięki umowom międzynarodowym (w szczególności Konwencji Berneńskiej), utwory stworzone w Polsce są automatycznie chronione we wszystkich krajach-sygnatariuszach (Konwencja Berneńska obejmuje praktycznie cały świat).

Twórcy w jakimkolwiek państwie (będącym sygnatariusze konwencji) mogą dochodzić swoich roszczeń związanych z naruszeniem praw autorskich, na takich samych prawach i wykonując te same czynności formalne, co obywatele tych państw. Przy czym nie ma znaczenia, czy utwór został ogłoszony po raz pierwszy w kraju pochodzenia twórcy, czy w innym kraju państwa-strony konwencji.

Do prawno-autorskiej ochrony utworów poza Polską, nie trzeba ich rejestrować, ani ujawniać zagranicą, by mieć tam prawa autorskie.

Podobnie utwory cudzoziemców są chronione także u nas.

Globalna ochrona utworów prawa autorskiego

Jeśli ktoś narusza prawa autorskie polskich firm za granicą (np. firma w Chinach kopiuje wygląd opakowań polskich produktów i sprzedaje je np. za pośrednictwem platformy AliExpress), można ścigać naruszcyciela w oparciu o naruszenie praw autorskich. Trzeba jednak działać lokalnie – np. wynająć prawnika w danym kraju, tam podjąć działania prawne przeciwko naruszcycielowi oraz skorzystać z procedur platform sprzedażowych (zgłosić naruszenie np. do Alibaby).

Niekiedy pomagają także wezwania skierowane przez polskich prawników do zagranicznych naruszcycieli po angielsku.

Warto skalkulować koszty i korzyści dochodzenia swoich praw w każdym przypadku.

Globalna ochrona utworów prawa autorskiego

Jeśli firma korzysta z zagranicznych freelancerów lub pracowników (np. programista z Ukrainy, grafik z Indii), warto zawrzeć umowę o przeniesienie praw autorskich zgodnie z prawem kraju właściwego (często wybiera się prawo polskie, właściwe dla zlecającego). Jeśli prawem właściwym ma być prawo polskie, umowa musi spełniać wymagania polskiego prawa, jeśli prawo innego kraju – umowa musi być dostosowana do wymogów tego właśnie kraju.

Jeśli zagraniczna działalność firmy opiera się na utworach prawa autorskiego i utwory te są bardzo ważne dla rozwoju firmy, warto rozważyć ich rejestrację zagranicą, nie tylko jako prawa własności przemysłowej, ale także w rejestrach praw autorskich w USA, Indiach, czy Chinach. Dzięki takim rejestracjom, dochodzenie praw firmy do utworów może być dużo tańsze i skuteczniejsze.

Rozdział 9

Dotacje SME Fund.

SME Fund

SME Fund to program dotacyjny Unii Europejskiej (prowadzi go EUIPO) wspierający małe i średnie przedsiębiorstwa w ochronie własności intelektualnej.

SME Fund oferuje bony finansowe (vouchery), które pokrywają część kosztów usług związanych ze zgłaszaniem nowych praw własności przemysłowej oraz audytem praw IP w firmie.

To realna oszczędność pieniędzy dla MŚP, które często mają ograniczony budżet na ochronę własności intelektualnej. Każda MŚP może ubiegać się o dotację raz w roku. W roku 2025 można było uzyskać do 700 EUR na zgłoszenie znaku towarowego lub wzoru przemysłowego oraz do 90% refundacji na usługę audytu praw IP. Np. zgłoszenie znaku towarowego UE kosztuje 850 EUR, a z dofinansowaniem koszt ten wyniesie tylko 25% tej kwoty, czyli 212,5 EUR. Link do strony [SME Fund](#).

SME Fund

Jak skorzystać: Trzeba złożyć wniosek online o przyznanie dotacji. We wniosku należy wskazać, z jakich voucherów chcemy skorzystać – zgłoszenie praw IP, czy audyt. Po przyznaniu bonu zgłaszamy prawa (np. nowy znak towarowy), opłacamy pełną kwotę zgłoszenia, a następnie wnosimy o zwrot 75% uiszczonej opłaty (limit w przypadku znaków to 700 EUR). Po zatwierdzeniu wniosku o wypłatę dotacji, otrzymujemy zwrot części kosztów w ciągu ok 30 dni.

Uwaga: Środki są ograniczone i przyznawane kto pierwszy, ten lepszy. Warto śledzić co roku informacje EUIPO i Polskiego Urzędu Patentowego o otwarciu naboru. Dokumenty zwykle nie są skomplikowane, a wsparcie może znacznie pomóc zabezpieczyć prawa własności intelektualnej firmy.

Usługa IP Scan – audyt własności intelektualnej

Audyt praw własności intelektualnej, czyli tzw. IP Scan pomaga przedsiębiorcy dokładnie określić, co w jego firmie stanowi własność intelektualną, jak ją prawidłowo chronić, które obszary jego działalności wymagają poprawy, a które działają zgodnie z najlepszymi praktykami.

Audyty w ramach usługi IP Scan są przeprowadzane przez przeszkolonych profesjonalistów pod nadzorem Urzędu Patentowego. Ekspert sprawdza m.in.:

- Jakie utwory, wynalazki, znaki firmowe generuje dana działalność? (np. artykuły na blogu, know-how technologiczne, logo, nazwa marki, wzornictwo produktów, oprogramowanie itp.)
- Czy są już jakieś prawa zarejestrowane (znaki, patenty) i czy prawa autorskie do materiałów są prawidłowo zabezpieczone?
- Potencjalne ryzyka (np. brak odpowiednich umów z freelancerami, używanie nieopatentowanej technologii, czy znaków towarowych bez rejestracji) i rekomenduje działania – co warto chronić, w jaki sposób (prawa autorskie, znak, patent, tajemnica przedsiębiorstwa), i w jakich krajach.

Usługa IP Scan – audyt własności intelektualnej

Po zakończeniu audytu praw IP, przedsiębiorca otrzymuje raport o prowadzonej przez niego działalności oraz o jego prawach własności intelektualnej.

W ramach dotacji unijnych, MŚP mogą uzyskać dofinansowanie do kosztów przeprowadzenia w/w audytu w wysokości do 90% kosztów, co często stanowi większą część kosztu w/w usługi.

Usługę IP Scan świadczą przeszkoleni prawnicy. W Polsce IP Scan organizowany jest przy udziale Urzędu Patentowego RP – informacje można znaleźć na jego [www](https://uprp.gov.pl/pl/aktualnosci/informacje/ip-scan-dla-mikro-malych-i-srednich-przedsiębiorców):

<https://uprp.gov.pl/pl/aktualnosci/informacje/ip-scan-dla-mikro-malych-i-srednich-przedsiębiorców>

Rozdział 10

Checklista i podsumowanie.

Checklista i podsumowanie

- **Inwentaryzacja treści:** Sporządź listę wszystkich ważnych utworów i innych praw IP w Twojej firmie. Czyli: jakie treści tworzysz w ramach swojej działalności – teksty, zdjęcia, logo, materiały reklamowe, dokumentacja, oprogramowanie, bazy danych, artykuły etc.
- **Umowy i prawa:** Przejrzyj umowy z pracownikami i współpracownikami. Czy zawierają klauzule o przeniesieniu praw autorskich lub licencji na utwory stworzone dla firmy? Jeśli nie – wprowadź aneksy lub nowe zapisy.
- **Legalność korzystania z cudzych treści:** Sprawdź, z jakich zewnętrznych materiałów korzystasz w biznesie (grafiki, artykuły, muzyka, fonty, fragmenty kodu itp.). Upewnij się, że masz do nich prawo (np. licencja stockowa, open source licencja zgodna z użyciem komercyjnym, zgoda autora).

Checklista i podsumowanie

- **Procedury wewnętrzne:** Wprowadź politykę ochrony praw IP w firmie, przygotuj krótkie wytyczne dla zespołu, co wolno a czego nie wolno (np. „nie kopiujemy tekstów od konkurencji”, „korzystamy tylko z licencjonowanych zdjęć”). Przeszkol pracowników z podstaw prawa autorskiego, szczególnie osoby od marketingu, IT i designu.
- **Strategia ochrony:** Zastanów się, które treści i pomysły są kluczowe dla przewagi konkurencyjnej – i dobierz do nich formę ochrony. Przykładowo istotne grafiki i nazwy – znak towarowy lub wzór przemysłowy, unikalna technologia – patent lub tajemnica przedsiębiorstwa, unikalna baza danych – zabezpieczenia techniczne i klauzule poufności.
- **Skorzystaj ze wsparcia:** Rozważ skorzystanie z funduszy SME Fund oraz umów się na IP Scan albo konsultację z rzecznikiem patentowym, by ułożyć plan działania. Lepiej działać proaktywnie niż czekać na problem.

Katarzyna Prędotą

Rzecznik patentowy, Radca prawny

tel.: +48 660 706 002

e-mail: k.predota@predotalegal.pl

www.predotalegal.pl

Dziękuję za uwagę.

